

چشم انداز گفتار

تنظیم بیان ژن

۱ در پروکاریوت‌ها

الف تنظیم منفی: مثال: متابولیسم لاکتوز در باکتری اشریشیاکلای

۱ در نبود لاکتوز:

۱. پروتئین مهارکننده به اپراتور متصل است.
۲. رنابسپاراز نمی‌تواند رونویسی انجام دهد و ژن‌های مربوط به تجزیه لاکتوز خاموش‌اند.

۲ در حضور لاکتوز:

۱. با اتصال لاکتوز به پروتئین مهارکننده، شکل این پروتئین تغییر می‌کند.
۲. مهارکننده از اپراتور جدا می‌شود.
۳. رنابسپاراز می‌تواند ژن‌های مربوط به تجزیه لاکتوز را رونویسی کند.

ب تنظیم مثبت: مثال: متابولیسم مالتوز در باکتری اشریشیاکلای

۱ در نبود مالتوز:

۱. رنابسپاراز قادر به رونویسی از ژن‌های مربوط به تجزیه مالتوز نیست.
۲. این ژن‌ها خاموش‌اند.

۲ در حضور مالتوز:

۱. مالتوز به پروتئین فعال‌کننده متصل می‌شود.
۲. پروتئین فعال‌کننده به جایگاه اختصاصی خود در دنا متصل می‌شود.
۳. رنابسپاراز با کمک پروتئین فعال‌کننده به راه‌انداز متصل می‌شود و ژن‌های مربوط به تجزیه مالتوز را رونویسی می‌کند.

۲ در یوکاریوت‌ها

۱ رنابسپاراز به تنهایی قادر به شناسایی راه‌انداز نیست.

۲ رنابسپاراز به کمک عوامل رونویسی نیازمند است.

۳ عوامل رونویسی انواع مختلفی دارند:

۱. بعضی به راه‌انداز متصل می‌شوند.
۲. بعضی به توالی افزایشده متصل می‌شوند.

۴ توالی افزایشده ممکن است فاصله زیادی با ژن داشته باشد.

تنظیم بیان ژن در پیش‌هسته‌ای‌ها

مشاوره: زیست‌تان را کوک کنید!

تنظیم بیان ژن برای یاخته خیلی حساس‌تر از کوک کردن ساز است! برای این که همه ژن‌ها درست و به موقع کار کنند، تنظیم بیان ژن لازم است. ضمناً تنظیم بیان ژن پای ثابت کنکور تان خواهد بود.

۱۲۳. کدام عبارت درست است؟

- (۱) بیان هر ژن با دخالت رنابسپاراز صورت می‌گیرد.
- (۲) همه یاخته‌های بدن یک فرد، تعداد یکسانی کروموزوم دارند.
- (۳) پیکر هر جاندار از یاخته‌هایی تشکیل شده که محصول میتوز یاخته تخم‌اند.
- (۴) یک ژن در یاخته‌های مختلف بدن یک جاندار، محصولات یکسانی تولید می‌کند.

۱۲۴. کدام عبارت نادرست است؟

- (۱) با انجام رونویسی از هر ژن انسان، اثر آن ظاهر می‌شود.
- (۲) تمایز یاخته‌ها در مراحل جنینی، نتیجه تنظیم بیان ژن است.
- (۳) برخورد نور به گیاه، محرکی برای تولید آنزیم‌های کلروپلاستی است.
- (۴) تنظیم بیان ژن، می‌تواند علاوه بر زمان رونویسی از ژن، میزان آن را نیز تعیین کند.

۱۲۵. چند مورد، جمله زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

«تنظیم بیان ژن‌های پروکاریوتی می‌تواند شود.»

(الف) از طریق جلوگیری از رونویسی انجام	(۱) ۱
(ج) با تغییر در پایداری پروتئین انجام	(۲) ۲
(ب) منجر به افزایش فعالیت ریبوزوم‌ها	(۳) ۳
(د) موجب ایجاد یاخته‌های مختلفی از یک یاخته	(۴) ۴

۱۲۶. کدام گزینه، عبارت زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

«در اشربشیاکلای، در صورت وجود می‌شود.»

(۱) لاکتوز، پروتئین مهارکننده به اپراتور متصل	(۲) مالتوز، پروتئین مهارکننده از راه‌انداز جدا
(۳) لاکتوز، رنابسپاراز به توالی قبل از اپراتور متصل	(۴) مالتوز، رنابسپاراز توسط فعال‌کننده به اپراتور متصل

۱۲۷. کدام عبارت درباره تنظیم بیان ژن‌های مربوط به تجزیه لاکتوز در باکتری اشربشیاکلای درست است؟

- (۱) در حضور گلوکز، مهارکننده نمی‌تواند به اپراتور متصل شود.
- (۲) هر یک از ژن‌های تجزیه‌کننده، توالی راه‌انداز خاص خود را دارد.
- (۳) هر دی‌ساکارید پس از ورود به باکتری، سبب تغییر شکل مهارکننده می‌شود.
- (۴) در صورت وجود نوعی دی‌ساکارید در محیط آن، مهارکننده از اپراتور جدا می‌شود.

۱۲۸. چند مورد، جمله زیر را به نادرستی تکمیل می‌کند؟

«در باکتری اشربشیاکلای، در پی

(الف) ورود مالتوز، شکل پروتئین مهارکننده تغییر می‌کند.	(۱) ۱
(ب) اتصال لاکتوز به اپراتور، از فعالیت رنابسپاراز جلوگیری می‌شود.	(۲) ۲
(ج) ورود لاکتوز، رنابسپاراز با کمک فعال‌کننده، به راه‌انداز متصل می‌شود.	(۳) ۳
(د) اتصال مهارکننده به اپراتور، تولید آنزیم‌های تجزیه‌کننده مالتوز متوقف می‌شود.	(۴) ۴

۱۲۹. کدام گزینه از نظر درستی نادرستی با سایر موارد متفاوت است؟

- (۱) وجود مالتوز، باعث می‌شود پروتئین تنظیمی از سر راه رنابسپاراز برداشته شود.
- (۲) اتصال مالتوز به پروتئین مهارکننده سبب جدایی آن از دنای اشربشیاکلای می‌شود.
- (۳) حتی در نبود لاکتوز، می‌توان آنزیم‌های تجزیه‌کننده آن را درون اشربشیاکلای یافت.
- (۴) وجود لاکتوز در محیط باکتری اشربشیاکلای، سبب تولید پروتئین مهارکننده می‌شود.

۱۳۰. در اشربشیاکلای برای تولید آنزیم‌های تجزیه‌کننده لاکتوز،

- (۱) یک نوع مولکول رنای پیک ساخته می‌شود.
- (۲) ابتدا پروتئین فعال‌کننده به دنا متصل می‌شود.
- (۳) رنابسپاراز، دو رشته دنا را در محل راه‌انداز از هم باز می‌کند.
- (۴) تولید پروتئین مهارکننده متوقف می‌شود.

۱۳۱. چند مورد، جمله زیر را به نادرستی تکمیل می‌کند؟

«در پی ورود لاکتوز به باکتری اشربشیاکلای،

(الف) مهارکننده تغییر شکل یافته و به توالی اپراتور متصل می‌شود.	(۱) ۱
(ب) تنظیم مثبت رونویسی، موجب تبدیل آن به مونوساکاریدها می‌شود.	(۲) ۲
(ج) رنابسپاراز، رونویسی از راه‌انداز ژن‌های تجزیه‌کننده لاکتوز را آغاز می‌کند.	(۳) ۳
(د) پیوندهای هیدروژنی بین دو رشته دنا توسط نوعی پروتئین شکسته می‌شوند.	(۴) ۴

۱۳۲. چند مورد، جمله زیر را به درستی کامل می کند؟

«با ورود مالتوز به باکتری اشیریشیاکلای،»

(الف) ابتدا رنابسپاراز و سپس پروتئین فعال کننده به دنا متصل می شود.

(ب) پروتئین فعال کننده به توالی خاصی بین ژن و راه انداز متصل می شود.

(ج) اتصال نوعی پروتئین تنظیمی به دنا، زمینه رونویسی را فراهم می کند.

(د) ژن های مربوط به آنزیم های تجزیه کننده آن، به دنبال هم رونویسی می شوند.

(۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴ (۴)

۱۳۳. برای تولید آنزیم های تجزیه کننده لاکتوز در اشیریشیاکلای،

(۱) رنابسپاراز، دو رشته دنا را در محل راه انداز فاصله می دهد. (۲) نوعی پروتئین تنظیمی از مولکول دنا جدا می شود.

(۳) رونویسی از ژن پروتئین مهار کننده متوقف می شود. (۴) با هر بار اتصال رنابسپاراز به دنا، یک ژن رونویسی می شود.

(ترکیبی با دهم)

۱۳۴. کدام عبارت در مورد اشیریشیاکلای نادرست است؟

(۱) بعضی از ژن های آن در مجاورت توالی راه انداز قرار دارند.

(۲) آنزیمی حاوی مونوساکارید دارد که بدون دخالت ریبوزوم آن را تولید می کند.

(۳) به دنبال اتصال پروتئین فعال کننده به دنا، مالتوز را به دو مونوساکارید مشابه تجزیه می کند.

(۴) در حضور لاکتوز، آنزیم هایی تولید می کند که هر کدام، نوعی پیوند را در آن هیدرولیز می کنند.

۱۳۵. هر ژن پروکاریوتی که به طور دائمی بیان می شود،

(۱) تنظیم رونویسی مثبت دارد.

(۲) فاقد توالی اپراتور است.

(۳) رناهای حاوی کدون می سازد.

(۴) جایگاه اتصال فعال کننده دارد.

۱۳۶. در اشیریشیاکلای،

(۱) آنزیم های تجزیه کننده لاکتوز، تکرشته ای هستند.

(۲) برای جذب و تجزیه قند ترجیحی به سه آنزیم مورد نیاز است.

(۳) اتصال پروتئین به توالی تنظیمی دنا، نمی تواند سبب بیان ژن شود.

(۴) تنظیم بیان ژن های تجزیه کننده لاکتوز، قبل یا پس از رونویسی انجام می شود.

۱۳۷. چند مورد از عبارت های زیر درست است؟

(الف) در اشیریشیاکلای، تنوع رنا از رنابسپاراز بیشتر است.

(ب) پروتئین مهار کننده، فقط در غیاب لاکتوز تولید می شود.

(ج) در پروکاریوت ها، برای تولید ریبوزوم فعالیت سه نوع رنا لازم است.

(د) جدا شدن مهار کننده از اپراتور دنا، سبب فعالیت رنابسپاراز ۲ می شود.

(۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴ (۴)

۱۳۸. چند مورد از عبارت های زیر، در ارتباط با E.coli درست است؟

(الف) وجود لاکتوز، محرکی برای تولید پروتئین مهار کننده است.

(ب) اتصال گلوکز به پروتئین مهار کننده، سبب اشغال توالی اپراتور می شود.

(ج) نبود لاکتوز در محیط، سبب تغییراتی در شکل پروتئین مهار کننده می شود.

(د) حضور لاکتوز همانند نبود آن، سبب اتصال نوعی پروتئین به مولکول دنا می شود.

(۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴ (۴)

۱۳۹. در همه پیش هسته ای ها،

(۱) همه ژن های مجاور هم، توسط یک نوع آنزیم رونویسی می شوند. (۲) هر ژن در مجاورت توالی تنظیمی خود قرار دارد.

(۳) همه ژن ها در مولکول DNA متصل به غشای سلولی قرار دارند. (۴) هر مولکول mRNA دستورالعمل ساخت یک پلی پپتید را دارد.

۱۴۰. با توجه به شکل مقابل که تنظیم بیان ژن های اشیریشیاکلای را نشان می دهد، چند مورد صحیح است؟

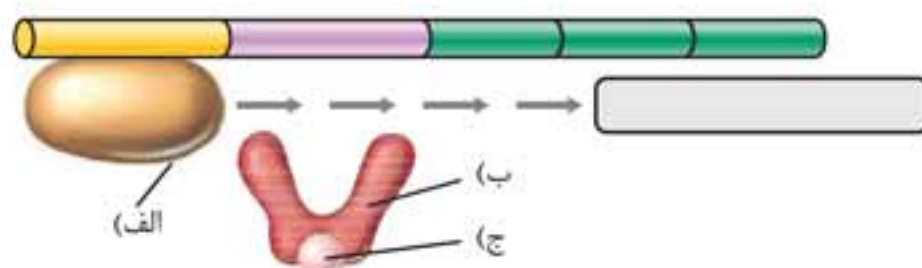
• مورد ج محصول فعالیت یاخته ای با سه نوع رنابسپاراز است.

• مورد ب محصول یکی از ژن های این قطعه دناست.

• مورد الف قادر به تولید برخی اجزای ریبوزوم است.

• الف و ب در پی فعالیت یک نوع رنابسپاراز تولید می شوند.

(۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴ (۴)

۱۴۱. روشن یا خاموش بودن ژن‌های مربوط به تجزیه لاکتوز در اشریشیاکلای، به وجود یا فقدان ماده‌ای بستگی دارد که
 (۱) توانایی شکستن پیوندهای هیدروژنی را دارد.
 (۲) محصول فعالیت ریبوزوم‌هاست.
 (۳) در ساختار خود، عامل آمینی دارد.
 (۴) تجزیه آن منجر به تولید ATP می‌شود.

۱۴۲. چند مورد برای تکمیل جمله زیر مناسب است؟

- «در ارتباط با سوخت و ساز لاکتوز در اشریشیاکلای می‌توان گفت که در پی اتصال»
 الف) لاکتوز به اپراتور، رونویسی از ژن‌های خاصی متوقف می‌شود.
 ب) آنزیم RNA پلیمرز به راه‌انداز، مهارکننده از دنا جدا می‌شود.
 ج) مهارکننده به لاکتوز، زمینه فعالیت نوعی پلیمرز فراهم می‌شود.
 د) گلوکز به مهارکننده، از لاکتوز برای تولید ATP استفاده می‌شود.

(۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴

تنظیم بیان ژن در هوهسته‌ای‌ها

۱۴۳. کدام عبارت نادرست است؟

- (۱) تنظیم بیان بعضی ژن‌های انسان بدون دخالت مستقیم هسته صورت می‌گیرد.
 (۲) هر عاملی برای تأثیر بر بیان ژن‌های انسان، باید از لایه‌های فسفولیپیدی بگذرد.
 (۳) به دلیل وجود اندامک‌ها، تنظیم بیان ژن‌های یوکاریوتی ساده‌تر از پروکاریوت‌هاست.
 (۴) بیان ژن‌های یوکاریوت‌ها همانند پروکاریوت‌ها می‌تواند در پاسخ به تغییرات محیطی باشد.

۱۴۴. برای تولید RNA پلیمرز به تنهایی راه‌انداز را شناسایی می‌کند.

- (۱) مهارکننده ژن‌های تجزیه‌کننده لاکتوز
 (۲) پروتئین ذخیره‌کننده اکسیژن در ماهیچه
 (۳) عوامل رونویسی که به افزاینده متصل می‌شوند.
 (۴) هر نوع آنزیم رنابسپاراز

۱۴۵. چند مورد، جمله زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

- «در هر جاننداری که شناسایی راه‌انداز با کمک پروتئین‌های ویژه‌ای صورت می‌گیرد،»
 الف) شناسایی راه‌انداز به عوامل رونویسی نیاز دارد.
 ب) برای چند ژن مجاور، یک راه‌انداز مشترک وجود دارد.
 ج) عوامل محیطی برای تأثیر بر بیان ژن، از غشا عبور می‌کنند.
 د) برای شروع رونویسی، در بخشی از مولکول دنا خمیدگی ایجاد می‌شود.

(۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴

۱۴۶. در پارامسی،
 (۱) عوامل محیطی بر میزان اتصال عوامل رونویسی به دنا مؤثرند.
 (۲) توالی افزاینده، می‌تواند هر مرحله‌ای از تنظیم بیان ژن را کنترل کند.
 (۳) هر یک از عوامل رونویسی به نواحی خاصی از راه‌انداز متصل می‌شوند.
 (۴) عوامل رونویسی با کمک رنابسپاراز به نواحی خاصی از دنا متصل می‌شوند.

۱۴۷. کدام عبارت از نظر درستی یا نادرستی با سایرین متفاوت است؟

- (۱) در یوکاریوت‌ها، ژن‌های مختلف دارای توالی راه‌انداز یکسان‌اند.
 (۲) توالی نوکلئوتیدی راه‌انداز، بر میزان رونویسی از ژن تأثیرگذار است.
 (۳) توالی افزاینده بر سرعت و میزان رونویسی از هر ژن مؤثر است.
 (۴) تنظیم بیان هر ژن یوکاریوتی، با ایجاد خمیدگی در دنا انجام می‌شود.

۱۴۸. کدام عبارت درست است؟

- (۱) تنظیم بیان ژن بر کمیت پروتئین‌سازی برخلاف کیفیت آن مؤثر است.
 (۲) اتصال بعضی رناهای کوچک به رنای پیک، می‌تواند پایداری آن را بیشتر کند.
 (۳) میزان فشردگی هر کروموزوم، با میزان رونویسی ژن‌های آن رابطه مستقیم دارد.
 (۴) در هوهسته‌ای‌ها، تنظیم بیان ژن در سطح رونویسی می‌تواند خارج از هسته انجام شود.

۱۴۹. در یاخته‌های هوهسته‌ای‌ها،
 (۱) تنظیم بیان ژن نمی‌تواند قبل از عمل رونویسی انجام شود.
 (۲) افزایش طول عمر رنای پیک باعث افزایش محصول می‌شود.
 (۳) پروتئین‌های مهارکننده با اتصال به رنا از ترجمه آن جلوگیری می‌کنند.
 (۴) تنظیم بیان ژن در سطح کروموزومی می‌تواند قبل یا بعد از رونویسی انجام شود.

۱۵۰. کدام عبارت، جمله زیر را به نادرستی تکمیل می‌کند؟

«در هر یاخته‌ای که

- ۱) رونویسی از چندین ژن مجاور با کمک یک راه‌انداز آغاز می‌شود، فقط یک محل تنظیم بیان ژن وجود دارد.
- ۲) رنابسپاراز با کمک پروتئین‌های ویژه‌ای راه‌انداز را شناسایی می‌کند، غشاهای درون یاخته‌ای یافت می‌شود.
- ۳) می‌تواند بیان ژن را در مرحله رونویسی تنظیم کند، انواعی از آنزیم‌ها می‌توانند دو رشته دنا را از هم جدا کنند.
- ۴) رونویسی و ترجمه را در محل‌های جداگانه‌ای انجام می‌دهد، هر مولکول رنا با دخالت عوامل رونویسی تولید می‌شود.

۱۵۱. در یوکاریوت‌ها، بلافاصله پس از

- ۱) اتصال عوامل رونویسی به راه‌انداز، دو رشته دنا از هم باز می‌شوند.
- ۲) قرار گرفتن کلیه عوامل رونویسی کنار هم، راه‌انداز شناسایی می‌شود.
- ۳) اتصال عوامل رونویسی به افزاینده، بخشی از دنا خمیدگی پیدا می‌کند.
- ۴) اتصال پروتئین مهارکننده به توالی اپراتور، رونویسی از ژن متوقف می‌شود.

۱۵۲. چند مورد، برای تکمیل جمله زیر نامناسب است؟

«در هر جاندار،

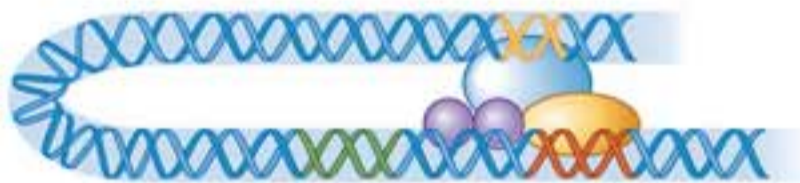
- الف) ممکن است به صورت همزمان، چندین ژن رونویسی شوند.
- ب) بخشی از دنا که در حال رونویسی است، کمترین فشردگی را دارد.
- ج) اتصال رنای کوچک به رنای بزرگ، مانع از فعالیت ریبوزوم‌ها می‌شود.
- د) یک رنابسپاراز می‌تواند توالی‌های نوکلئوتیدی متفاوت را رونویسی کند.

۴ (۴)

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳)

۱۵۳. کدام گزینه، جمله زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

«شکل مقابل، می‌تواند نشان‌دهنده باشد.»

- ۱) دخالت بیش از یک توالی تنظیمی در شروع رونویسی از ژن‌های خزه
- ۲) یکی از تغییرات mRNA اولیه قارچ‌ها برای تبدیل شدن به mRNA بالغ
- ۳) یکی از مراحل تنظیم بیان ژن در جاندار مورد مطالعه‌ی کیفیت
- ۴) تأثیر عوامل متعدد پروتئینی در رونویسی از ژن‌های اشریشیاکلای

۱۵۴. چند مورد، جمله زیر را به نادرستی تکمیل می‌کند؟

«در مورولا،

- الف) تنظیم بیان ژن، معمولاً خارج از هسته صورت می‌گیرد.
- ب) یک راه‌انداز، می‌تواند رونویسی از چند ژن مجاور را ممکن سازد.
- ج) هر نوع رنابسپاراز، فقط یک توالی دقیق نوکلئوتیدی را شناسایی می‌کند.
- د) علاوه بر راه‌انداز، معمولاً توالی‌های تنظیمی دیگری در مجاورت ژن قرار دارند.

۴ (۴)

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳)

(ترکیبی بادهم)

۱۵۵. طی فرایند رونویسی در

- ۱) میکوریزا، رونویسی از هر ژن، نیازمند حضور عوامل متعدد پروتئینی است.
- ۲) توبره‌واش، برای رونویسی از هر ژن، بخشی از مولکول دنا به شکل حلقه درمی‌آید.
- ۳) ریزوبیوم، رنابسپاراز همواره بدون نیاز به کمک پروتئین دیگری، راه‌انداز را شناسایی می‌کند.
- ۴) آزولا، اتصال عوامل رونویسی به توالی افزاینده، به رنابسپاراز کمک می‌کند تا راه‌انداز را شناسایی کند.

(ترکیبی بادهم)

۱۵۶. کدام گزینه، جمله زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

«برای تولید رشته‌های کلاژن در یاخته‌های بافت پیوندی سست،

- ۱) نوکلئوتیدهای پرانرژی وارد رناتن‌های متصل به رنای بزرگ می‌شوند.
- ۲) تشکیل حلقه در بخشی از دنا، امکان اتصال رنابسپاراز را فراهم می‌کند.
- ۳) با باز شدن دو رشته دنا میزان فشردگی فام‌تن شروع به کاهش می‌نماید.
- ۴) رناهای بزرگ، پس از بلوغ در سیتوپلاسم، در اتصال با رناتن‌ها قرار می‌گیرند.

۱۵۷. به طور معمول در آغازیان، قسمتی از DNA که برخلاف بخشی که نامیده می‌شود،

- ۱) در افزایش سرعت و مقدار رونویسی نقش دارد - راه‌انداز - محل اتصال عوامل رونویسی است.
- ۲) تعیین‌کننده توالی آمینواسیدهای RNA پلیمرز است - اینترون - توسط رنابسپاراز رونویسی می‌شود.
- ۳) باعث آغاز رونویسی همزمان از چندین ژن مجاور می‌شود - اپراتور - محل اتصال رنابسپاراز است.
- ۴) امکان شروع رونویسی از محل صحیح را فراهم می‌کند - نقطه آغاز رونویسی - الگوی ساخت رنا نیست.

۱۵۸. در سرخس، آنزیمی که دو رشته دناي کروموزوم را از هم باز می‌کند، قطعاً.....
 (۱) می‌تواند در محل حضور کروموزوم‌ها فعالیت کند. (۲) قادر به تشکیل پیوند فسفودی‌استر است.
 (۳) نمی‌تواند بدون کمک عوامل رونویسی به DNA متصل شود. (۴) زنجیره‌ای از ریبونوکلوئوتیدها بر اساس رشته الگو تشکیل می‌دهد.

۱۵۹. کدام عبارت نادرست است؟

- (۱) در گندم، توالی افزاینده همانند راه‌انداز ممکن است از ژن فاصله زیادی داشته باشد.
 (۲) رونویسی از ژن پروتئین مهارکننده، بدون دخالت عوامل رونویسی انجام می‌شود.
 (۳) RNA پلیمراز ۱ نمی‌تواند بدون کمک عوامل رونویسی راه‌انداز خود را شناسایی کند.
 (۴) حتی در نبود لاکتوز، آنزیم پلیمراز می‌تواند از ژن‌های تجزیه‌کننده آن به عنوان الگو استفاده کند.

۱۶۰. چند مورد از عبارت‌های زیر درست است؟

- (الف) عمل اختصاصی tRNA به جایگاه اتصال آمینواسید بستگی دارد.
 (ب) توالی‌های افزاینده و راه‌انداز، می‌توانند الگوی فعالیت آنزیم پلیمراز باشند.
 (ج) از تجزیه هر مونومر به کار رفته در ریبوزوم، ماده دفعی نیتروژن دار حاصل می‌شود.
 (د) راه‌انداز ژن‌های RNA ریبوزومی و RNA پیک می‌تواند توسط یک نوع آنزیم شناسایی شود.
- ۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۱۶۱. کدام عبارت درست است؟

- (۱) عوامل رونویسی، پس از تولید در سیتوپلاسم، به درون هسته منتقل می‌شوند.
 (۲) در هر یک از مراحل رونویسی در هسته یاخته‌های انسان، به عوامل رونویسی نیاز است.
 (۳) هر یک از عوامل رونویسی، پروتئین ویژه‌ای است که به قسمتی از راه‌انداز متصل می‌شود.
 (۴) در پی برقراری اتصال رمزهای عوامل رونویسی به توالی افزاینده، سرعت و مقدار رونویسی تغییر می‌کند.
 ۱۶۲. یاخته‌ای که ترجمه رنای پیک آن قبل از پایان رونویسی آغاز می‌شود، قطعاً..... دارد و نمی‌تواند..... داشته باشد.

- (۱) دناي حلقوی - چندین نقطه آغاز رونویسی
 (۲) اپراتور - آنزیم‌هایی برای تثبیت نیتروژن
 (۳) یک نوع رنابسپاراز - غشای درون یاخته‌ای
 (۴) عوامل رونویسی - کروموزوم کمکی

سؤالات کنکور سراسری

۱۶۳. اتصال پروتئین مهارکننده به کدام، به ترتیب سبب روشن و خاموش شدن ژن‌های تجزیه‌کننده لاکتوز می‌گردد؟
 (۱) اپراتور - لاکتوز (۲) لاکتوز - راه‌انداز (۳) لاکتوز - اپراتور (۴) راه‌انداز - لاکتوز
 (سراسری ۸۲ - با تغییر)
۱۶۴. در اشیریشیاکلاي، پس از اتصال لاکتوز به پروتئین مهارکننده،.....
 (۱) سه نوع مولکول RNA ساخته می‌شود.
 (۲) یک نوع مولکول RNA ساخته می‌شود.
 (۳) مهارکننده بر اپراتور قرار می‌گیرد.
 (۴) مسیر حرکت RNA پلی‌مراز مسدود می‌شود.
 (سراسری ۸۳ - با تغییر)
۱۶۵. در پارامسی، محصول فعالیت کدام آنزیم، دارای آنتی‌کدون آغاز است؟
 (۱) RNA پلی‌مراز ۲ (۲) RNA پلی‌مراز ۳ (۳) RNA پلی‌مراز ۱ (۴) RNA پلی‌مراز پروکاریوتی
 (سراسری ۸۵ - با تغییر)
۱۶۶. قند موجود در ساختار کدام، با بقیه متفاوت است؟
 (۱) کدون (۲) ریبوزوم (۳) آنتی‌کدون (۴) توالی افزاینده
 (سراسری خارج از کشور ۸۵)
۱۶۷. اپراتور دناي باکتری، فاقد..... است.
 (۱) تیمین و دئوکسی ریبوز (۲) آدنین و ریبوز (۳) آدنین و گوانین (۴) یوراسیل و ریبوز
 (سراسری خارج از کشور ۸۶)
۱۶۸. کدام مطلب درست است؟
 (۱) همه ژن‌های پشه، در همه یاخته‌هایش بیان می‌شوند.
 (۲) در سنجاک همه توالی‌های افزاینده رونویسی می‌شوند.
 (۳) تفاوت یاخته‌های پیکری گندم به علت تفاوت ماده ژنتیک آنها است.
 (۴) نقش پروتئین مهارکننده در اشیریشیاکلاي، عکس نقش عوامل رونویسی در آغازیان است.
 (سراسری ۸۷ - با تغییر)
۱۶۹. برای تشکیل ریبوزوم در پلاناریا، فعالیت RNA پلی‌مراز.....، لازم است.
 (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۱ و ۲ (۴) ۱، ۲ و ۳
 (سراسری خارج از کشور ۸۷ - با تغییر)
۱۷۰. عاملی که سبب فعال شدن ژن‌های تجزیه‌کننده لاکتوز می‌شود،.....
 (۱) محصول ژن تنظیم‌کننده است.
 (۲) در ساختار خود آمینواسید دارد.
 (۳) ماهیت هیدرات کربنی دارد.
 (۴) توانایی شناسایی راه‌انداز را دارد.

۱۷۱. اگر یک مولکول mRNA از مکمل رشته DNA با توالی TGA - AAA - GTA رونویسی شود، آنتی کدون هایی که برای ترجمه مورد استفاده قرار می گیرند، به ترتیب کدام است؟

(۱) AAA و GUA (۲) UUU و CAU (۳) UGA و GUA (۴) UUU، ACU و CAU (سراسری خارج از کشور ۸۸)

۱۷۲. در یوکاریوت ها، (سراسری خارج از کشور ۸۸)

(۱) تنظیم بیان ژن، عمدتاً در هنگام پایان رونویسی انجام می شود. (۲) کدون ها به آمینواسیدهای ویژه خود متصل می شوند.
(۳) RNA پلیمرازها به تنهایی توانایی شناسایی راه انداز را ندارند. (۴) ریبوزوم ها، می توانند ترجمه را قبل از تکمیل رونویسی شروع کنند.

۱۷۳. در فرآیند ترجمه ژن اکتین (نوعی پروتئین تک رشته ای) در یاخته های عضلانی انسان و در حین جابه جایی ریبوزوم بر روی mRNA، (سراسری ۸۹ - با تغییر)

(۱) RNA ناقل یک آمینواسید خاص به جایگاه P منتقل می شود. (۲) RNA ناقل موجود در جایگاه P، به جایگاه E منتقل می شود.
(۳) پیوند پپتیدی بین آمینواسیدها در جایگاه A برقرار می شود. (۴) جایگاه A همواره پذیرای RNA ناقل آمینواسید می گردد.

۱۷۴. کدام عبارت، در مورد بیان ژن انسولین در یاخته های پانکراس انسان صحیح است؟ (سراسری خارج از کشور ۸۹)

(۱) تنظیم بیان ژن عمدتاً بر عهده اپران می باشد. (۲) تنظیم بیان ژن پس از عمل ترجمه نیز امکان پذیر است.
(۳) RNA پلیمراز ۲ به تنهایی می تواند راه انداز را شناسایی کند. (۴) افزایش به طور مستقیم با تأثیر بر راه انداز، عمل رونویسی را تقویت می کند.

۱۷۵. با توجه به mRNA زیر، چهارمین کدون وارد شده به جایگاه A و سومین آنتی کدون وارد شده به جایگاه P ریبوزوم است. (سراسری ۹۰)

CGA · CGU · **AUG** · CGG · UAC · UGC · UUC · CAC · UGA -

(۱) UGC - ACG (۲) UUC - UAC (۳) AAG - UAC (۴) UUC - AUG (سراسری ۹۰)

۱۷۶. اگر اشربشیاکلای در محیط فاقد لاکتوز قرار گیرد، (سراسری ۹۰)

(۱) رونویسی از ژن تنظیم کننده ادامه می یابد.
(۲) اتصال RNA پلیمراز ۲ به اپراتور مختل می شود.
(۳) رونویسی یکی از ژن های باکتری متوقف می شود.
(۴) تغییراتی در شکل پروتئین مهار کننده ایجاد می شود.

۱۷۷. در mRNA فرضی زیر، پس از خروج tRNA حاوی آنتی کدون CUC از جایگاه P ریبوزوم، tRNA حاوی کدام آنتی کدون وارد جایگاه A ریبوزوم می شود؟ (سراسری خارج از کشور ۹۰)

AUG.CCA.AAU.CCC.GAG.UUC.UCC.AUC

(۱) UCC (۲) UUC (۳) AAG (۴) AGG (سراسری خارج از کشور ۹۰)

۱۷۸. هنگام حضور لاکتوز در محیط اشربشیاکلای، اگر عامل جهش زا باعث تغییر در شده باشد، مانع اتصال نمی شود. (سراسری خارج از کشور ۹۰ - با تغییر)

(۱) اپراتور - RNA پلیمراز به راه انداز
(۲) عوامل رونویسی به افزایشنده
(۳) ژن سازنده مهار کننده - پروتئین به اپراتور
(۴) ژن سازنده مهار کننده - لاکتوز به پروتئین تنظیم کننده

۱۷۹. در فرآیند ترجمه، نسبت به سایرین در جایگاه متفاوتی از ریبوزوم رخ می دهد. (سراسری خارج از کشور ۹۰)

(۱) استقرار عامل آزاد کننده بر روی mRNA
(۲) تشکیل پیوند پپتیدی میان دو آمینواسید
(۳) جفت شدن RNA ناقل آمینواسید با کدون UGA
(۴) آزادسازی زنجیره پلی پپتیدی از آخرین tRNA

۱۸۰. در هر باکتری، DNA (سراسری خارج از کشور ۹۰ - با تغییر)

(۱) به منظور انجام همانندسازی، دو دوراهی تشکیل می دهد.
(۲) کروموزوم اصلی همانند ژنوم یوکاریوت ها، به طور کامل رونویسی نمی شود.
(۳) پلازمیدی همانند کروموزوم اصلی، مولکولی حلقوی و متصل به غشای یاخته است.
(۴) به جز از طریق تقسیم، اطلاعات ژنتیکی خود را به روش دیگری منتقل نمی کند.

۱۸۱. در مگس سرکه (سراسری ۹۱)

(۱) تنظیم بیان ژن، نمی تواند در خارج از هسته صورت بگیرد.
(۲) تنها یک راه انداز، رونویسی از چند ژن مجاور را ممکن می سازد.
(۳) یک نوع آنزیم رونویسی کننده، مسئول تولید انواع RNA ها می باشد.
(۴) علاوه بر راه انداز، توالی های دیگری از DNA در رونویسی دخالت دارند.

۱۸۲. کدام عبارت نادرست است؟ (سراسری خارج از کشور ۹۱)

«در یاخته تخم»

(۱) بعضی محصولات حاصل از رونویسی ژن ها، هرگز ترجمه نمی شوند.
(۲) نوکلئوتیدهای قرار گرفته در دو انتهای mRNA، مورد ترجمه قرار می گیرند.
(۳) آنزیم رونویسی کننده، به کمک پروتئین های ویژه ای به سمت توالی خاصی از DNA هدایت می شود.
(۴) امکان تولید مولکول های حاصل از رونویسی و مولکول های حاصل از ترجمه در یک محل وجود ندارد.

(سراسری ۹۲)

۱۸۳. اگر در محیط باکتری اشیریشیاکلای لاکتوز یافت نشود، حتی پس از اتصال.....

- ۱) عامل تنظیم کننده به پروتئین تنظیم کننده، mRNA چندزنی ساخته خواهد شد.
- ۲) پروتئین تنظیم کننده به اپراتور، تولید عامل تنظیم کننده ادامه خواهد داشت.
- ۳) مهار کننده به اپراتور، رونویسی از ژن تنظیم کننده پیدا خواهد کرد.
- ۴) عوامل رونویسی به راه انداز، سدی در مقابل حرکت RNA پلی مرز ایجاد خواهد شد.

(سراسری خارج از کشور ۹۲ - با تغییر)

۱۸۴. با توجه به ژن های تجزیه کننده لاکتوز در اشیریشیاکلای می توان گفت که پس از اتصال.....

- ۱) مهار کننده به اپراتور، رونویسی از یک ژن متوقف می شود.
- ۲) لاکتوز به اپراتور، فرآیند رونویسی از ژن ها متوقف می شود.
- ۳) پروتئین تنظیم کننده به مهار کننده، RNA پلیمرز در بخش تنظیم کننده ژن قرار می گیرد.
- ۴) پروتئین مهار کننده به لاکتوز، راه انداز توسط آنزیم رونویسی کننده شناسایی می شود.

(سراسری خارج از کشور ۹۲)

۱۸۵. در همه یاخته ها،.....

- ۱) در مرحله اول رونویسی، دو رشته DNA از یکدیگر جدا می شوند.
- ۲) عمل رونویسی توسط پروتئین های رونویسی کننده متنوعی انجام می شود.
- ۳) واکنش های سوخت و سازی برای تولید ATP درون اندامک خاصی انجام می شوند.
- ۴) ایجاد رابطه مکملی بین نوکلئوتیدهای هر مولکول RNA غیر ممکن است.

(سراسری ۹۳ - با تغییر)

۱۸۶. کدام عبارت در مورد استرپتوکوکوس نومونیا درست است؟

«در مرحله.....»

- ۱) اول رونویسی، پیوند بین بازهای آلی دو رشته الگو و غیر الگوی DNA، گسسته می شود.
- ۲) دوم رونویسی، آنزیم رونویسی کننده، نوکلئوتید مناسبی را برای جایگاه آغاز انتخاب می کند.
- ۳) دوم ترجمه، با جابه جایی آخرین tRNA، کدون پایان به جایگاه A ریبوزوم منتقل می شود.
- ۴) آغاز ترجمه، پس از اتصال دو زیرواحد ریبوزوم به یکدیگر، tRNA آغازی با نخستین رمز جفت می شود.

(سراسری خارج از کشور ۹۳)

۱۸۷. در همه باکتری های بیماری زا،.....

- ۱) ماده وراثتی، متشکل از دو مولکول DNA حلقوی می باشد.
- ۲) هر RNA، از روی چند ژن مجاور رونویسی می شود.
- ۳) ژن های مجاور هم، توسط یک نوع آنزیم، رونویسی می شوند.
- ۴) هر ژن، در مجاورت بخش تنظیم کننده ویژه خود قرار می گیرد.

(سراسری خارج از کشور ۹۳ - با تغییر)

۱۸۸. در استرپتوکوکوس نومونیا، بلافاصله پس از آن که ساختار ریبوزوم برای ترجمه کامل گردید،.....

- ۱) tRNA مربوط به رمز دوم، وارد جایگاه A می شود.
- ۲) پیوند بین متیونین و tRNA نخستین گسسته می شود.
- ۳) tRNA نخستین با کدون آغاز، رابطه مکملی برقرار می کند.
- ۴) پیوند پپتیدی بین متیونین و دومین آمینواسید ایجاد می شود.

(سراسری ۹۴ - با تغییر)

۱۸۹. کدام عبارت در مورد یک یاخته فعال پانکراس، درست است؟

- ۱) هر کدون توسط یک آنتی کدون شناسایی می شود.
- ۲) تنوع آنتی کدون ها از کدون ها کمتر است.
- ۳) هر آمینواسید، بیش از یک رمز سه نوکلئوتیدی دارد.
- ۴) هر رنای مورد نیاز برای پروتئین سازی، کدون آغاز دارد.

۱۹۰. نوعی جاندار تک یاخته ای می تواند طی چرخه یاخته ای خود و با گذشت از نقاط واریسی، مواد آلی غیر زنده محیط را تجزیه نماید. کدام عبارت

(سراسری ۹۴)

در مورد این جاندار درست است؟

- ۱) به طور معمول، هر ژن بیش از یک توالی تنظیمی دارد.
- ۲) تنظیم بیان هر ژن، همواره در سطح رونویسی انجام می گیرد.
- ۳) ممکن است در ضمن رونویسی اغلب ژن ها، ترجمه هم صورت بگیرد.
- ۴) مسئولیت تنظیم بیان چند ژن مجاور بر عهده یک توالی تنظیم کننده می باشد.

(سراسری خارج از کشور ۹۴)

۱۹۱. به طور معمول، در مرحله آغاز ترجمه، کدام اتفاق رخ می دهد؟

- ۱) پس از تکمیل ساختار ریبوزوم، ابتدا پیوند tRNA نخستین و اسید آمینه گسسته می شود.
- ۲) tRNA و اسیدهای آمینه متصل به آن در جایگاه P قرار می گیرند.
- ۳) نوکلئوتیدهای قرار گرفته در جایگاه A، بدون مکمل باقی می مانند.
- ۴) اولین پیوند پپتیدی بین آمینواسیدها برقرار می شود.

۱۹۲. نوعی جاندار تک یاخته ای می تواند طی چرخه یاخته ای خود و با گذشت از نقاط واریسی، تولیدمثل نماید. کدام عبارت درباره این جاندار، درست

(سراسری خارج از کشور ۹۴)

است؟

- ۱) به منظور تولید یک پروتئین ساختاری، RNA پلیمرز به مجموعه راه انداز - پروتئین هدایت می شود.
- ۲) راه انداز ژن های tRNA و mRNA، توسط یک آنزیم RNA پلیمرز شناسایی می گردد.
- ۳) فقط بخش هایی از محصول اولیه هر آنزیم RNA پلیمرز، مورد ترجمه قرار می گیرد.
- ۴) محصول اولیه فعالیت RNA پلیمرز، همواره الگوی ساختن یک پروتئین را دارد.

۱۲۲. گزینه ۴

بررسی تک تک موارد:

(الف). اینترفرون‌ها، پروتئین‌هایی هستند که در دفاع غیراختصاصی نقش دارند که توسط یاخته‌های کشنده طبیعی و یا لنفوسیت‌های T تولید می‌شوند. بنابراین اینترفرون نوع ۲ می‌تواند محصول بیان ژن در گروهی از یاخته‌های دفاع اختصاصی به نام لنفوسیت‌های T باشد.

(ب). اینترفرون نوع ۲ نقش مهمی در مبارزه با یاخته‌های سرطانی دارد. یاخته‌های سرطانی بدون توجه به نقاط واریسی چرخه یاخته‌ای، به صورت غیرعادی تقسیم می‌شوند.

(ج). لنفوسیت‌های T می‌توانند اینترفرون نوع ۲ را تولید کنند. منشأ لنفوسیت‌ها، یاخته‌های بنیادی لنفوئیدی هستند.

(د). در یاخته‌های هوسته‌ای، هر پروتئین ترشحی با عبور از شبکه آندوپلاسمی و دستگاه گلژی برای برون‌رانی آماده می‌شود.

۱۲۳. گزینه ۱

خودتان را در ایستگاه ۲۵ شارژ کنید! وقتی اطلاعات یک ژن مورد استفاده قرار می‌گیرد، می‌گوییم ژن بیان شده است. اولین مرحله برای استفاده از اطلاعات ژن، رونویسی از آن است. بنابراین بیان هر ژن با دخالت آنزیم رنابسپاراز انجام می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه دوم: بعضی یاخته‌های پیکری ممکن است هسته و کروموزوم نداشته باشند؛ مانند گویچه‌های قرمز انسان و همچنین برخی یاخته‌های گیاهی مانند آوند آبکش. گزینه سوم: بعضی جانداران، تک یاخته‌ای هستند و پیکر آن‌ها فقط از یک یاخته تشکیل شده است.

گزینه چهارم: اولاً یک ژن در همه یاخته‌ها مورد استفاده قرار نمی‌گیرد، ثانیاً بر اثر پیرایش‌های متفاوت، ممکن است محصولات متفاوتی از یک ژن در برخی یاخته‌ها تولید شود.

ایستگاه شارژ ۲۵

تنظیم بیان ژن

■ به طور معمول، یاخته‌های پیکری یک فرد، از نظر کروموزومی و ژن‌ها یکسان‌اند؛ چون همه آن‌ها از تقسیم میتوز (رشتمان) یاخته تخم حاصل شده‌اند. یاخته‌های مختلف (ماهیچه‌ای، عصبی و ...) شکل و عملکرد متفاوتی دارند؛ چون در هر یاخته، فقط تعدادی از ژن‌ها فعال و سایر ژن‌ها غیرفعال‌اند. هر گاه اطلاعات ژنی در یک یاخته مورد استفاده قرار بگیرد، می‌گوییم ژن بیان شده و به اصطلاح روشن است. ژنی که مورد استفاده قرار نمی‌گیرد، بیان نمی‌شود و به اصطلاح خاموش است.

■ تنظیم بیان ژن فرایندی بسیار دقیق و پیچیده است و تعیین می‌کند در چه هنگام، به چه مقدار و کدام ژن‌ها مورد استفاده قرار بگیرند. تنظیم بیان ژن موجب موارد زیر می‌شود:

① پاسخ به تغییرات محیطی؛ به عنوان مثال در گیاهان، نور باعث فعال شدن ژن سازنده آنزیم مؤثر در فتوسنتز می‌شود.

② تمایز؛ به عنوان مثال ایجاد یاخته‌های خونی متفاوت از مغز استخوان

۱۲۴. گزینه ۱

تذکر مهم: برای ظاهر شدن اثر یک ژن یوکاریوتی، ابتدا باید عمل رونویسی انجام شود.

۱۲۶. گزینه ۳

دقت کنید: باکتری اشریشیاکلای برای تولید آنزیم‌های تجزیه‌کننده لاکتوز و مالتوز دو سیستم تنظیم بیان ژن متفاوت دارد.

در غیاب گلوکز، اگر لاکتوز وجود داشته باشد، تنظیم منفی رونویسی و اگر مالتوز وجود داشته باشد، تنظیم مثبت رونویسی انجام می‌شود. در صورت وجود لاکتوز، مهارکننده از اپراتور جدا می‌شود و رنابسپاراز می‌تواند به راه‌انداز خود متصل شده و رونویسی را انجام دهد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه اول: در حضور لاکتوز، پروتئین مهارکننده تغییر شکل می‌دهد و از اپراتور جدا می‌شود.

گزینه دوم: در تنظیم بیان ژن‌های مربوط به تجزیه مالتوز، مهارکننده دخالتی ندارد.

گزینه چهارم: رنابسپاراز برای انجام رونویسی به راه‌انداز متصل می‌شود، نه اپراتور.

۱۲۵. گزینه ۳

بررسی تک تک موارد:

الف (درست). تنظیم بیان ژن‌های پروکاریوتی می‌تواند با جلوگیری از رونویسی و یا تسهیل رونویسی انجام شود.

ب (درست). تنظیم بیان ژن می‌تواند منجر به افزایش رونویسی و در نتیجه افزایش عمل ترجمه شود. در این صورت فعالیت ریبوزوم‌ها بیشتر خواهد شد.

ج (درست). تنظیم بیان ژن می‌تواند از طریق تغییر در میزان پایداری رنا و یا پروتئین انجام شود.

د (نادرست). ایجاد یاخته‌های مختلف از یک یاخته، یعنی تمایز و باکتری‌ها تمایز ندارند!

ایستگاه شارژ ۲۶

تنظیم بیان ژن در پروکاریوت‌ها

- تغییر در فعالیت ژن‌ها بر تولید رنا و پروتئین مؤثر است.
- تنظیم بیان ژن در پروکاریوت‌ها می‌تواند در مراحل رونویسی، ترجمه و یا حتی پس از ترجمه انجام شود اما معمولاً در مرحله رونویسی است.
- تنظیم بیان ژن‌های پروکاریوتی در سطح رونویسی، از دو طریق صورت می‌گیرد:

- ۱) جلوگیری از اتصال و فعالیت رنابسپاراز: این عمل از انجام رونویسی ممانعت می‌کند و اصطلاحاً **تنظیم منفی رونویسی** نامیده می‌شود.
 - ۲) کمک به اتصال و فعالیت رنابسپاراز: این عمل رونویسی را تسهیل می‌کند و اصطلاحاً **تنظیم مثبت رونویسی** نامیده می‌شود.
- باکتری اشریشیاکلای (E.coli)** ترجیح می‌دهد از قند گلوکز به عنوان منبع انرژی استفاده کند. در نبود گلوکز، اگر لاکتوز (قند شیر) در اختیار باکتری قرار بگیرد، می‌تواند از آن استفاده کند. در این صورت، باید آنزیم‌های لازم برای جذب و تجزیه لاکتوز را بسازد. اما در نبود لاکتوز، ساخت این آنزیم‌ها متوقف می‌شود یا کاهش می‌یابد.

دقت کنید: اشریشیاکلای، برای استفاده از لاکتوز به محصولات ۳ ژن نیاز دارد.

تنظیم منفی رونویسی:

پروتئینی به نام مهارکننده با اتصال به توالی خاصی از دنا به نام اپراتور جلوی حرکت رنابسپاراز را می‌گیرد و در نتیجه، رونویسی انجام نمی‌شود. فقط در صورتی که مهارکننده از اپراتور جدا شود، رونویسی می‌تواند انجام شود.

در باکتری اشریشیاکلای:

- وقتی لاکتوز در اختیار باکتری نیست، مهارکننده به اپراتور متصل است و مانع رونویسی ژن‌های مربوط به آنزیم‌های تجزیه‌کننده لاکتوز می‌شود.

- وقتی لاکتوز در محیط باکتری وجود داشته باشد، مقداری از آن وارد باکتری می‌شود و با اتصال به مهارکننده، شکل آن را تغییر می‌دهد. در نتیجه، مهارکننده از اپراتور جدا می‌شود و مهارکننده دیگری نیز نمی‌تواند به اپراتور متصل شود. حالا رنابسپاراز می‌تواند ژن‌ها را رونویسی کند. محصولات این ژن‌ها آنزیم‌هایی هستند که باعث تجزیه لاکتوز می‌شوند.

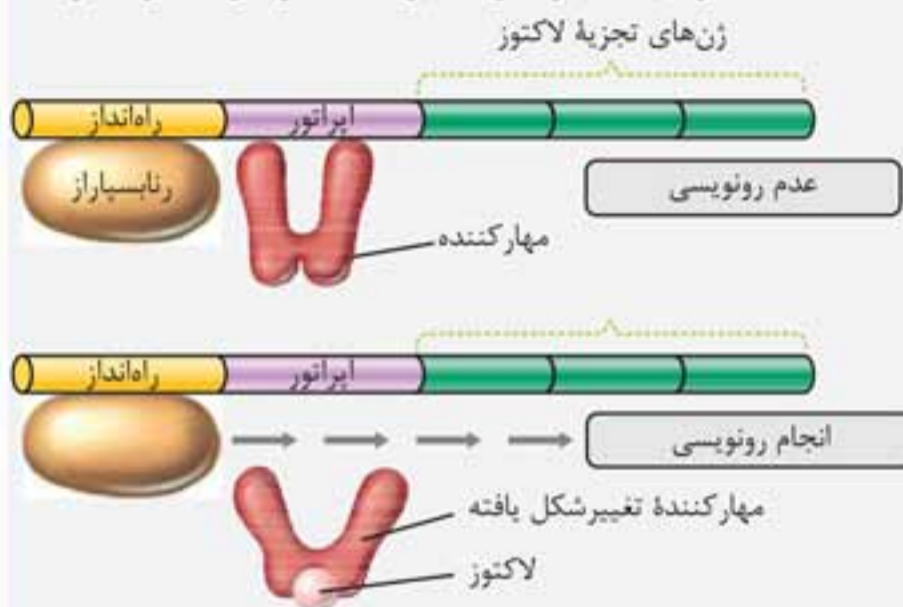
تنظیم مثبت رونویسی:

در این نوع تنظیم، پروتئین‌هایی به نام **فعال‌کننده** به رنابسپاراز کمک می‌کنند تا به راه‌انداز متصل شود و رونویسی را آغاز کند.

به عنوان مثال اگر قند مالتوز در محیط باکتری اشریشیاکلای وجود داشته باشد، درون باکتری آنزیم‌هایی ساخته می‌شوند که در تجزیه مالتوز نقش دارند. در عدم حضور مالتوز، این آنزیم‌ها ساخته نمی‌شوند.

- در حضور مالتوز، انواعی از پروتئین به نام **فعال‌کننده** به توالی‌های خاصی از دنا به نام **جایگاه اتصال فعال‌کننده** متصل می‌شوند. این اتصال به رنابسپاراز کمک می‌کند تا به راه‌انداز متصل شود و رونویسی را شروع کند.

- اتصال مالتوز به فعال‌کننده، باعث پیوستن آن به جایگاه اتصال می‌شود. در نبود مالتوز، پروتئین فعال‌کننده از جایگاه اتصال خود جدا می‌شود.

۱۲۸. گزینه ۴

بررسی تک‌تک موارد:

الف (نادرست). ورود مالتوز باعث اتصال پروتئین فعال‌کننده به جایگاه اتصال آن می‌شود.

ب (نادرست). لاکتوز به اپراتور متصل نمی‌شود، بلکه با اتصال به مهارکننده سبب تغییر شکل آن می‌گردد.

ج (نادرست). تنظیم بیان ژن‌های مربوط به تجزیه لاکتوز از نوع منفی است و پروتئین فعال‌کننده دخالتی در آن ندارد.

د (نادرست). تنظیم بیان ژن‌های مربوط به تجزیه مالتوز از نوع مثبت است و پروتئین مهارکننده دخالتی در آن ندارد.

۱۲۹. گزینه ۳

اولاً در نبود لاکتوز ممکن است آنزیم‌های تجزیه‌کننده لاکتوز به مقدار کم تولید شوند. ثانیاً آنزیم‌ها پس از شرکت در واکنش‌ها دست نخورده باقی می‌مانند.

۱۲۷. گزینه ۴

لاکتوز نوعی دی‌ساکارید (قند شیر) است. در صورت وجود لاکتوز در محیط باکتری، مقداری از آن وارد باکتری می‌شود و با اتصال به پروتئین مهارکننده، سبب تغییر شکل و جدا شدن آن از اپراتور می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه اول: گلوکز، قند ترجیحی این باکتری است. در حضور گلوکز، مهارکننده به اپراتور متصل است و از رونویسی جلوگیری می‌کند.

گزینه دوم: سه ژنی که محصولات آن‌ها برای جذب و تجزیه لاکتوز لازم‌اند، یک راه‌انداز مشترک دارند.

گزینه سوم: لاکتوز دی‌ساکاریدی است که پس از ورود می‌تواند شکل پروتئین مهارکننده را تغییر دهد، اما مالتوز دی‌ساکارید دیگری است که ورود آن به باکتری، سبب تغییر شکل مهارکننده نمی‌شود.

ج (درست): با ورود مالتوز به باکتری، پروتئین فعال کننده به دنا متصل می شود و زمینه رونویسی از ژن های مربوط به تجزیه مالتوز را فراهم می کند. **د (درست):**

دقت کنید: برای ژن های مربوط به تجزیه مالتوز، فقط یک راه انداز وجود دارد.

وقتی رنابسپاراز به راه انداز خود متصل می شود، ژن های مربوط به تجزیه مالتوز را به دنبال هم رونویسی می کند.

۱۳۳. گزینه ۲

برای رونویسی از ژن های سازنده این آنزیم ها، لازم است پروتئین مهار کننده که نوعی پروتئین تنظیمی است از دنا جدا شود.

بررسی سایر گزینه ها:

گزینه اول: آنزیم رنابسپاراز، باز کردن دو رشته دنا را در ناحیه ای جلوتر از راه انداز انجام می دهد. راه انداز رونویسی نمی شود و نیازی به باز شدن دو رشته آن نیست. **گزینه سوم:** ژن پروتئین مهار کننده به طور دائمی رونویسی می شود. مکانیسم روشن شدن ژن های مربوط به تجزیه لاکتوز، توقف تولید پروتئین مهار کننده نیست، بلکه اتصال لاکتوز به این پروتئین باعث تغییر شکل و جدا شدن آن از اپراتور می شود.

گزینه چهارم: با هر بار اتصال رنابسپاراز و حرکت آن به جلو، هر سه ژن مربوط به آنزیم های تجزیه کننده لاکتوز رونویسی می شوند.

۱۳۴. گزینه ۴

دقت کنید: اشریشیاکلاهی در حضور لاکتوز، آنزیم هایی تولید می کند که در جذب و تجزیه لاکتوز نقش دارند.

پس اولاً نقش هر سه آنزیم تجزیه نیست! ثانیاً لاکتوز دی ساکارید است؛ یعنی از اتصال دو مونوساکارید تشکیل شده است. بنابراین هنگام هیدرولیز آن فقط یک پیوند شکسته می شود و بقیه مراحل تجزیه آن هیدرولیز محسوب نمی شوند!

بررسی سایر گزینه ها:

گزینه اول: بین ژن های سازنده آنزیم های تجزیه کننده لاکتوز و راه انداز، توالی اپراتور قرار دارد؛ یعنی این ژن ها در مجاورت راه انداز نیستند و کمی با آن فاصله دارند اما ژن های سازنده آنزیم های تجزیه کننده مالتوز در مجاورت راه انداز قرار دارند؛ چون برای این ژن ها توالی اپراتور وجود ندارد.

گزینه دوم: آنزیم حاوی مونوساکارید، در واقع tRNA است و توسط رنابسپاراز تولید می شود.

گزینه سوم: مالتوز دی ساکاریدی است که از دو مولکول گلوکز، یعنی مونوساکارید مشابه تشکیل شده است.

۱۳۵. گزینه ۲

ژنی که به طور دائمی بیان می شود، نیازی به اپراتور ندارد؛ چون نقش اپراتور جلوگیری از رونویسی است و اتصال پروتئینی به نام مهار کننده به اپراتور باعث خاموش شدن ژن می شود.

بررسی سایر گزینه ها:

گزینه اول: تنظیم مثبت و منفی رونویسی در صورتی وجود دارد که عامل بیرونی در رونویسی یا عدم رونویسی مؤثر باشد.

گزینه سوم: ژنی که دائماً رونویسی می شود، می تواند رنای پیک و یا رنای دیگری مانند رنای ریبوزومی باشد.

گزینه چهارم: جایگاه اتصال فعال کننده در مواردی وجود دارد که تنظیم رونویسی مثبت انجام می شود.

بنابراین پس از یک بار روشن شدن ژن های مربوط به این آنزیم، مقداری از این آنزیم ها درون باکتری باقی می ماند. پس گزینه سوم درست است.

بررسی سایر گزینه ها:

گزینه اول: پروتئین تنظیمی مربوط به ژن های تجزیه کننده مالتوز، سر راه رنابسپاراز قرار نمی گیرد؛ بلکه این پروتئین با اتصال به جایگاه خود به رنابسپاراز کمک می کند تا راه انداز را شناسایی کند.

گزینه دوم: مالتوز به پروتئین مهار کننده متصل نمی شود، بلکه با اتصال به پروتئین فعال کننده، سبب اتصال آن به توالی اختصاصی بر روی دنا می گردد.

گزینه چهارم: تولید پروتئین مهار کننده ارتباطی به حضور لاکتوز ندارد.

۱۳۰. گزینه ۱

دقت کنید: سه ژن سازنده آنزیم های تجزیه کننده لاکتوز به دنبال هم قرار گرفته اند و مجموعاً یک راه انداز دارند.

بنابراین وقتی رنابسپاراز به راه انداز این ژن ها متصل می شود و این ژن ها را رونویسی می کند، از روی آن ها یک مولکول رنای پیک ایجاد می شود که رونوشت هر سه ژن را دارد! پس برای تولید شدن این سه آنزیم، یک نوع رنای پیک ساخته می شود.

بررسی سایر گزینه ها:

گزینه دوم: تنظیم بیان ژن های مربوط به تجزیه لاکتوز از نوع منفی است و پروتئین فعال کننده در آن نقشی ندارد.

گزینه سوم: دو رشته دنا در محل راه انداز باز نمی شوند چون قرار نیست راه انداز رونویسی شود.

گزینه چهارم:

تذکر مهم: پروتئین مهار کننده به طور دائمی تولید می شود و اصلاً برای تولید آنزیم های تجزیه کننده لاکتوز لازم نیست تولید مهار کننده متوقف شود.

چون نحوه تنظیم این طور است که لاکتوز با اتصال به مهار کننده، شکل آن را تغییر می دهد و در نتیجه، مهار کننده از اپراتور جدا می شود.

۱۳۱. گزینه ۳

بررسی تک تک موارد:

الف (نادرست): لاکتوز پس از ورود به باکتری، به مهار کننده متصل می شود و شکل آن را تغییر می دهد. مهار کننده تغییر شکل یافته از اپراتور جدا می شود. **ب (نادرست):** اگر چه لاکتوز در باکتری به مونوساکاریدها تبدیل می شود اما تنظیم بیان ژن های مربوط به تجزیه لاکتوز، به روش تنظیم منفی رونویسی است. **ج (نادرست):** راه انداز رونویسی نمی شود، بلکه رنابسپاراز ژن های تجزیه کننده لاکتوز را رونویسی می کند.

د (درست): در پی ورود لاکتوز به باکتری، ژن های مربوط به تجزیه آن توسط رنابسپاراز رونویسی می شود.

فلش بک: در اولین مرحله رونویسی، آنزیم رنابسپاراز با شکستن پیوندهای هیدروژنی، دو رشته دنا را از هم باز می کند.

۱۳۲. گزینه ۲

بررسی تک تک موارد:

الف (نادرست): ابتدا پروتئین فعال کننده به جایگاه اتصال خود متصل می شود، سپس رنابسپاراز با کمک آن راه انداز خود را شناسایی می کند و به آن متصل می شود. **ب (نادرست):** جایگاه اتصال پروتئین فعال کننده قبل از راه انداز قرار دارد، نه بین راه انداز و ژن.

۱۳۶. گزینه ۱

گزینه سوم:

نکته: بیشتر ژن‌های باکتری در کروموزوم اصلی و بعضی از آن‌ها نیز در پلازمید قرار دارند.

پلازمید، دناي حلقوی کوچکی است که به غشا متصل نیست. **گزینه چهارم:** سه ژن مربوط به تجزیه لاکتوز به دنبال هم رونویسی می‌شوند چون برای آن‌ها فقط یک راه‌انداز وجود دارد. بنابراین mRNA حاصل از رونویسی این سه ژن، دستورالعمل ساخت سه رشته پلی‌پپتیدی را دارد که هر یک از آن‌ها به یک آنزیم تبدیل می‌شوند.

۱۴۰. گزینه ۳

در این شکل، الف، رنابسپاراز ب، مهارکننده و ج، پلاکتوز را نشان می‌دهد. **بررسی تک تک موارد:**

مورد اول (درست): لاکتوز توسط یاخته‌های پستانداران تولید می‌شود. بنابراین توسط یاخته یوکاریوتی تولید شده است و یاخته‌های یوکاریوتی سه نوع رنابسپاراز دارند.

مورد دوم (نادرست): این قطعه از دنا که در شکل دیده می‌شود، ژن‌های مربوط به تجزیه لاکتوز را دارد، نه ژن تولید پروتئین مهارکننده.

مورد سوم (درست): یکی از انواع رنابایی که آنزیم رنابسپاراز باکتری می‌سازد، رنای ریبوزومی است که در ساختار ریبوزوم به کار می‌رود.

مورد چهارم (درست): با توجه به این که باکتری فقط یک نوع رنابسپاراز دارد، همه پروتئین‌های آن در پی فعالیت همان یک نوع رنابسپاراز تولید می‌شوند.

۱۴۱. گزینه ۴

خیلی ساده است! روشن یا خاموش بودن ژن‌های مربوط به تجزیه لاکتوز، به حضور یا فقدان لاکتوز بستگی دارد. باکتری می‌تواند از تجزیه لاکتوز انرژی (ATP) به دست بیاورد. لاکتوز آنزیم نیست که بتواند پیوندهای هیدروژنی را بشکند (گزینه ۱)، پروتئین نیست که بخواهد محصول فعالیت ریبوزوم‌ها باشد (گزینه ۲) و در ساختار خود، عامل آمینی ندارد چون کربوهیدرات است (گزینه ۳).

۱۴۲. گزینه ۱

بررسی تک تک موارد:

الف (نامناسب): لاکتوز به اپراتور متصل نمی‌شود؛ بلکه با اتصال به مهارکننده سبب جدایی آن از اپراتور می‌گردد.

ب (نامناسب): اتصال RNA پلی‌مراز به راه‌انداز باعث جدایی مهارکننده نمی‌شود، بلکه ابتدا مهارکننده از اپراتور جدا می‌شود تا زمینه اتصال RNA پلی‌مراز به راه‌انداز و شروع رونویسی فراهم شود.

ج (مناسب): اتصال مهارکننده به لاکتوز همان اتصال لاکتوز به مهارکننده است! پس از این اتصال، زمینه فعالیت RNA پلی‌مراز فراهم می‌شود.

د (نامناسب): لاکتوز به مهارکننده متصل می‌شود، نه گلوکز.

۱۴۳. گزینه ۳: خودتان را در ایستگاه ۲۷ شارژ کنید! تنظیم بیان ژن در یوکاریوت‌ها پیچیده‌تر از پروکاریوت‌هاست.

دقت کنید: فضای یاخته یوکاریوتی به دلیل وجود غشاهای درون یاخته‌ای به بخش‌های مختلفی به نام اندامک تقسیم شده و در نتیجه، تنظیم بیان ژن می‌تواند در مراحل بیشتری انجام شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه اول: برخی ژن‌های انسان در میتوکندری قرار دارند و هسته، نقش مستقیمی در تنظیم بیان آن‌ها ندارد.

گزینه دوم: اگر عاملی بخواهد بر بیان ژن‌های یاخته اثر بگذرد، باید از غشای یاخته و پوشش هسته یا میتوکندری عبور کند تا به محل حضور دنا برسد. غشای یاخته و هر یک از غشاهای اندامک‌ها دو لایه فسفولیپیدی دارد.

نکته: باکتری اشیشیاکلای برای جذب و تجزیه لاکتوز ۳ آنزیم نیاز دارد و ۳ ژن این آنزیم‌ها را می‌سازند. با توجه به این که هر ژن می‌تواند یک رشته پلی‌پپتید بسازد، می‌توان نتیجه گرفت که این آنزیم‌ها تک‌رشته‌ای هستند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه دوم: قند ترجیحی اشیشیاکلای، گلوکز است؛ در حالی که برای جذب و تجزیه لاکتوز به ۳ آنزیم نیاز دارد.

گزینه سوم: بعضی ژن‌های اشیشیاکلای تنظیم مثبت و بعضی تنظیم منفی دارند.

نکته: در ارتباط با ژن‌هایی که تنظیم مثبت دارند، اتصال پروتئین تنظیمی به نام فعال‌کننده به دنا، سبب بیان ژن می‌شود.

گزینه چهارم: به طور کلی می‌توان گفت که تنظیم بیان ژن در مراحل مختلفی انجام می‌شود اما تنظیم بیان ژن‌های تجزیه‌کننده لاکتوز در مرحله رونویسی انجام می‌شود.

۱۳۷. گزینه ۲

بررسی تک تک موارد:

الف (درست): باکتری‌ها فقط یک نوع رنابسپاراز دارند اما انواع رنابایی آن‌ها عبارتند از mRNA، tRNA و rRNA. یعنی تنوع رنابایی آن‌ها از رنابسپاراز بیشتر است.

ب (نادرست): پروتئین مهارکننده به طور دائمی در باکتری تولید می‌شود؛ در غیاب لاکتوز این پروتئین به اپراتور متصل می‌شود.

ج (درست): ریبوزوم از پروتئین‌ها و رنابایی ریبوزومی تشکیل شده است و برای تشکیل پروتئین، فعالیت هر سه نوع رنای (پیک، ناقل و ریبوزومی) لازم است.

د (نادرست): جدا شدن مهارکننده از اپراتور مربوط به باکتری است؛ در حالی که باکتری رنابسپاراز ۲ ندارد.

۱۳۸. گزینه ۱

بررسی تک تک موارد:

الف (نادرست): پروتئین مهارکننده به طور دائمی در باکتری تولید می‌شود و وجود یا فقدان لاکتوز تأثیری در تولید آن ندارد.

ب (نادرست): مهارکننده به تنهایی به اپراتور متصل می‌شود و گلوکز به مهارکننده متصل نمی‌شود.

ج (نادرست): در نبود لاکتوز، شکل پروتئین مهارکننده عادی است و با همین شکل عادی به اپراتور متصل می‌شود اما وقتی لاکتوز به آن متصل می‌شود، شکل آن را تغییر می‌دهد و به دلیل همین تغییر شکل، از اپراتور جدا می‌شود.

د (درست): در نبود لاکتوز، نوعی پروتئین به نام مهارکننده و در حضور لاکتوز نوع دیگری پروتئین به نام رنابسپاراز به مولکول دنا متصل می‌شود.

۱۳۹. گزینه ۱

کلاً پروکاریوت‌ها فقط یک نوع آنزیم رونویسی کننده (رنابسپاراز) دارند که همه ژن‌ها را رونویسی می‌کند و تفاوتی ندارد که ژن‌ها مجاور هم باشند یا دور از هم.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه دوم: ژن‌های مربوط به تجزیه لاکتوز را به خاطر بیاورید. برای سه ژن مجاور هم، یک بخش تنظیمی (شامل اپراتور و راه‌انداز) وجود دارد. بدیهی است که فقط یکی از این ژن‌ها در مجاورت بخش تنظیمی است و دو ژن دیگر با بخش تنظیمی خود فاصله دارند.

گزینه چهارم: در ابتدای مبحث تنظیم بیان ژن، گفتیم که به عنوان مثال گیاهان در پاسخ به نور، آنزیم مؤثر در فتوسنتز را می‌سازند. همچنین دیدیم که باکتری در صورت وجود ماده‌ای مانند لاکتوز و یا مالتوز در محیط، ژن‌های خاصی را بیان می‌کند.

ایستگاه شارژ ۲۷

تنظیم بیان ژن در پروکاریوت‌ها

تنظیم بیان ژن در هوهسته‌ای‌ها (یوکاریوت‌ها) پیچیده‌تر از پروکاریوت‌هاست؛ چون فضای درون یاخته یوکاریوتی توسط غشاها، به فضاهای مجزا تقسیم شده و کروموزوم‌ها درون هسته جای گرفته‌اند.

نکته: در یاخته‌های هوهسته‌ای، بیشتر ژن‌ها درون هسته و برخی از ژن‌ها نیز درون میتوکندری (راکیزه) و پلاست (دیسک) قرار دارند.

رونویسی از ژن‌های کروموزوم‌ها درون هسته انجام می‌شود و RNA پیک پس از تغییراتی به سیتوپلاسم فرستاد می‌شود تا عمل ترجمه صورت بگیرد. بنابراین در یوکاریوت‌ها، فرصت بیشتری برای تنظیم بیان ژن وجود دارد و این عمل می‌تواند در مراحل بیشتری انجام شود.

تنظیم بیان ژن در مرحله رونویسی:

رناسپاراز یوکاریوتی به تنهایی قادر به شناسایی راه‌انداز نیست و برای اتصال به آن، به پروتئین‌هایی به نام **عوامل رونویسی** نیاز دارد. عوامل رونویسی متعددیند.

برخی از عوامل رونویسی به نواحی خاصی از راه‌انداز متصل می‌شوند و رناسپاراز را به راه‌انداز هدایت می‌کنند.

برخی دیگر از عوامل رونویسی ممکن است به بخش‌های خاصی از DNA به نام **توالی افزایشده متصل** شوند.

توالی افزایشده ممکن است در فاصله دوری از ژن قرار داشته باشد.

برای رونویسی از یک ژن یوکاریوتی، اعمال زیر انجام می‌گیرد:

۱) برخی از عوامل رونویسی به راه‌انداز متصل می‌شوند.

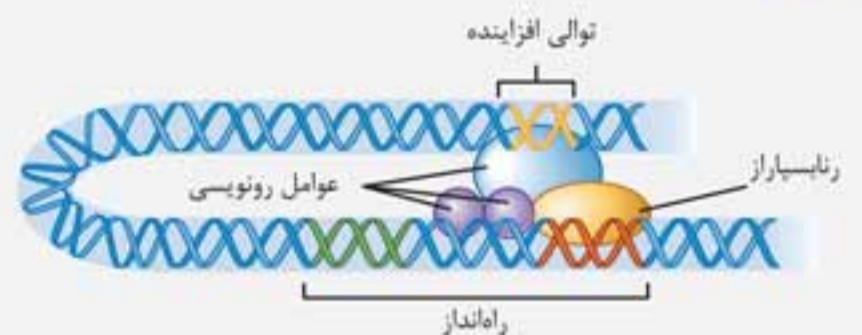
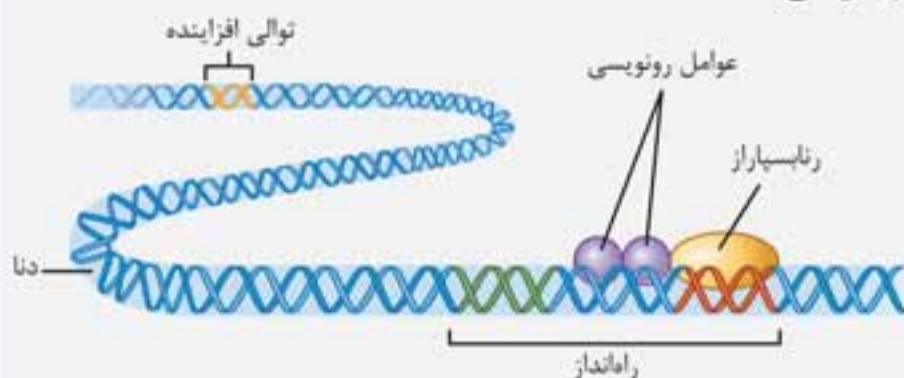
۲) رناسپاراز به کمک عوامل رونویسی به راه‌انداز متصل می‌شود.

۳) برخی از عوامل رونویسی به توالی افزایشده متصل می‌شوند.

۴) بخشی از DNA که بین افزایشده و راه‌انداز قرار دارد، خمیدگی پیدا می‌کند تا توالی افزایشده در مقابل راه‌انداز قرار بگیرد. با این کار، کلیه عوامل رونویسی کنار هم قرار می‌گیرند و رونویسی می‌تواند آغاز شود.

دقت کنید: توالی‌های راه‌انداز در ژن‌های مختلف، در بخش‌هایی با هم متفاوت‌اند. این تفاوت باعث می‌شود میزان تمایل عوامل رونویسی برای اتصال به راه‌اندازهای مختلف، متفاوت باشد.

نکته: کنار هم قرار گرفتن کلیه عوامل رونویسی، سرعت رونویسی را افزایش می‌دهد.

تنظیم بیان ژن در مراحل غیر رونویسی:

در یوکاریوت‌ها، تنظیم بیان ژن علاوه بر مرحله رونویسی، می‌تواند پیش از رونویسی و یا پس از رونویسی نیز انجام شود.

نمونه‌هایی از تنظیم بیان ژن در مراحل غیر رونویسی در یوکاریوت‌ها:

۱) **رناهای کوچک:** اتصال بعضی رناهای کوچک مکمل به RNA پیک، از فعالیت ریبوزوم جلوگیری می‌کند. بنابراین ترجمه متوقف و پس از مدتی RNA پیک تجزیه می‌شود.

۲) **فشرده‌گی کروموزوم:** معمولاً بخش‌های فشرده کروموزوم کمتر در دسترس رناسپاراز قرار می‌گیرند. یاخته می‌تواند با تغییر در میزان فشردگی کروموزوم، دسترسی رناسپاراز به ژن و در نتیجه میزان رونویسی را تنظیم کند.

۳) **طول عمر RNA پیک:** افزایش طول عمر RNA پیک موجب افزایش محصول می‌شود.

گزینه سوم: عوامل رونویسی فقط در یوکاریوت‌ها وجود دارند.

گزینه چهارم: برای تولید رناسپاراز یوکاریوتی باید ژن یوکاریوتی رونویسی شود و این عمل با کمک عوامل رونویسی انجام می‌شود.

۱۴۵. **گزینه ۱**

تذکر مهم: جاندارانی که شناسایی راه‌انداز آن با کمک پروتئین‌های ویژه‌ای صورت می‌گیرد، می‌تواند پروکاریوتی و یا یوکاریوتی باشد.

۱۴۴. **گزینه ۱**

در پروکاریوت‌ها، آنزیم RNA پلی‌مراز به تنهایی راه‌انداز خود را شناسایی می‌کند.

دقت کنید: مهارکننده ژن‌های تجزیه‌کننده لاکتوز، نوعی پروتئین پروکاریوتی است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه دوم: پروتئین ذخیره‌کننده اکسیژن در ماهیچه، میوگلوبین است. بدیهی است که میوگلوبین فقط در جانوران وجود دارد.

نکته: میزان تمایل عوامل رونویسی برای اتصال به راهانداز در میزان رونویسی مؤثر است. یعنی توالی نوکلئوتیدی راهانداز می‌تواند عاملی باشد برای تنظیم میزان رونویسی!

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه اول: گفتیم که توالی راهانداز ژن‌های مختلف یوکاریوتی در بخش‌هایی با هم تفاوت دارد.

گزینه سوم: ممکن است بعضی عوامل رونویسی به افزایش متصل شوند؛ در این صورت افزایش در تنظیم بیان ژن تأثیر خواهد داشت. پس نمی‌توان گفت که افزایش بر میزان رونویسی از هر ژن مؤثر است. دکتر! به **ممکن است** دقت کن! **گزینه چهارم:** اولاً که خمیدگی فقط زمانی ایجاد می‌شود که افزایش نیز بر بیان ژن مؤثر باشد؛ ثانیاً تعدادی از ژن‌های یوکاریوتی درون میتوکندری و کلروپلاست قرار دارند. تنظیم بیان این ژن‌ها بدون ایجاد خمیدگی در دنا صورت می‌گیرد.

۱۴۸. (گزینه ۴)

در هوهسته‌ای‌ها (یوکاریوت‌ها) بیشتر ژن‌ها درون هسته و برخی ژن‌ها نیز در میتوکندری و پلاست قرار دارند.

دقت کنید: تنظیم بیان ژن در سطح رونویسی، علاوه بر هسته، می‌تواند در میتوکندری یا پلاست نیز انجام شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه اول: فرایندهایی که در تنظیم بیان ژن دخالت دارند، بر کمیت و کیفیت پروتئین‌سازی مؤثرند.

گزینه دوم: اتصال برخی رنای کوچک به رنای پیک پایداری آن را بیشتر نمی‌کند، بلکه مانع از ترجمه آن می‌شود و بعد از مدتی رنای پیک تجزیه می‌شود. **گزینه سوم:** هر چه قدر کروموزوم فشرده‌تر باشد، دنا کمتر در دسترس رنابسپاراز قرار می‌گیرد و در نتیجه، رونویسی کمتر انجام می‌شود.

نکته: میزان فشردگی کروموزوم با میزان رونویسی از آن رابطه عکس دارد.

در تنظیم مثبت رونویسی پروکاریوت‌ها، پروتئین فعال‌کننده به رنابسپاراز کمک می‌کند تا راهانداز خود را شناسایی کند. در یوکاریوت‌ها نیز وجود عوامل رونویسی به شناسایی راهانداز کمک می‌کنند.

بررسی تک‌تک موارد:

الف (نادرست): عوامل رونویسی فقط در یوکاریوت‌ها وجود دارند.

ب (نادرست): فقط در پروکاریوت‌ها چند ژن مجاور می‌توانند یک راهانداز مشترک داشته باشند.

ج (درست): برای تأثیر عامل محیطی بر بیان ژن، لازم است این عوامل در پروکاریوت‌ها، از غشای یاخته و در یوکاریوت‌ها از غشای هسته و اندامک عبور کنند و به محل حضور دنا برسند.

د (نادرست): فقط در یوکاریوت‌ها برای شروع رونویسی، در بخشی از مولکول دنا خمیدگی ایجاد می‌شود.

۱۴۶. (گزینه ۱)

پارامسی نوعی جاندار تک‌یاخته‌ای از گروه یوکاریوت‌هاست. رونویسی در یوکاریوت‌ها به کمک عوامل رونویسی انجام می‌شود. میزان تمایل این پروتئین‌ها برای اتصال به راهانداز، در اثر عواملی مانند عوامل محیطی تغییر می‌کند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه دوم: تنظیم بیان ژن‌های یوکاریوتی، مراحل متعددی دارد اما توالی افزایش فقط در مرحله رونویسی نقش دارد.

گزینه سوم: گروهی از عوامل رونویسی به راهانداز و گروهی دیگر به توالی افزایش متصل می‌شوند. پس نمی‌توان گفت که هر عامل رونویسی به بخشی از راهانداز متصل می‌شود.

گزینه چهارم: برعکس! رنابسپاراز با کمک عوامل رونویسی به راهانداز (قسمتی از دنا) متصل می‌شود.

۱۴۷. (گزینه ۲)

توالی نوکلئوتیدی راهانداز ژن‌های مختلف یوکاریوتی، در بخش‌هایی با هم متفاوت است و در نتیجه، میزان تمایل عوامل رونویسی برای اتصال به راهاندازهای مختلف با هم فرق دارد.

جمع‌بندی

تنظیم بیان ژن در مرحله رونویسی

نوع یاخته	پروتئین تنظیمی	نقش پروتئین تنظیمی	محل اتصال پروتئین تنظیمی
پیش‌هسته‌ای	پروتئین مهارکننده	جلوگیری از رونویسی	توالی اپراتور
هوهسته‌ای	پروتئین فعال‌کننده	کمک به شروع رونویسی	جایگاه اتصال فعال‌کننده
	عوامل رونویسی	کمک به شروع رونویسی	توالی‌های راهانداز و افزایش

۱۴۹. (گزینه ۲)

هر چه قدر طول عمر رنای پیک بیشتر باشد، بیشتر ترجمه می‌شود و پروتئین محصول بیشتر ساخته می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه اول: در یوکاریوت‌ها، تنظیم بیان ژن می‌تواند در حین، قبل یا بعد از رونویسی انجام شود.

گزینه سوم: رنای کوچک با اتصال به رنای پیک مانع از ترجمه آن می‌شوند. پروتئین مهارکننده با اتصال به دنا از رونویسی جلوگیری می‌کند.

گزینه چهارم: تنظیم بیان در سطح کروموزوم فقط به رونویسی مربوط است. هر چه میزان فشردگی کروموزوم کمتر باشد، بیشتر رونویسی می‌شود.

۱۵۰. (گزینه ۲)

در یوکاریوت‌ها، شناسایی راهانداز با کمک پروتئین‌های ویژه‌ای به نام عوامل رونویسی صورت می‌گیرد. در پروکاریوت‌ها نیز تنظیم مثبت رونویسی با دخالت پروتئین‌های ویژه‌ای است که کمک می‌کنند رنابسپاراز راهانداز خود را شناسایی کند.

دقت کنید: شناسایی راهانداز با کمک پروتئین‌های ویژه در یوکاریوت‌ها و پروکاریوت‌ها دیده می‌شود؛ در حالی که غشاهای درون یاخته مربوط به اندامک‌هاست و فقط در یوکاریوت‌ها دیده می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه اول: رونویسی از چندین ژن مجاور با کمک یک راهانداز، مختص باکتری‌هاست و تنظیم بیان ژن‌های باکتری فقط در سیتوپلاسم انجام می‌شود.

۱۵۴. گزینه ۴

فلش بک: مورولا، توده توپری از یاخته‌های در حال تقسیم (قبل از بلاستوسیت) است که در نهایت به جنین انسان و یا جانور دیگر تبدیل می‌شود.

پس سؤال در مورد جاندار یوکاریوتی است.

بررسی تک‌تک موارد:

الف (ناردست): معمولاً تنظیم بیان ژن در مرحله رونویسی انجام می‌شود؛ یعنی ژنی که محصول آن مورد نیاز نیست، معمولاً رونویسی نمی‌شود.
ب (ناردست): رونویسی از چند ژن مجاور با کمک یک راه‌انداز، در پروکاریوت‌ها دیده می‌شود.

ج (ناردست): محل شناسایی رنابسپاراز، راه‌انداز نام دارد. توالی راه‌انداز ژن‌های مختلف در بخش‌هایی با هم متفاوت است و همین موضوع در میزان تمایل رنابسپاراز به آن‌ها تأثیر دارد.

د (ناردست): یوکاریوت‌ها علاوه بر راه‌انداز، معمولاً توالی‌های تنظیمی دیگری نیز دارند (مانند افزایشنده) اما از بین این توالی‌ها فقط راه‌انداز در مجاورت ژن قرار دارد و افزایشنده می‌تواند در فاصله دوری از ژن قرار داشته باشد.

۱۵۵. گزینه ۱

فلش بک: میکوریزا (قارچ‌ریشه‌ای)، حاصل همزیستی قارچ و گیاه است؛ بنابراین هر دو جزء آن هوهسته‌ای‌اند.

در هوهسته‌ای‌ها، برای رونویسی از هر ژن، علاوه بر آنزیم رنابسپاراز، به پروتئین‌های دیگری به نام عوامل رونویسی نیاز است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه دوم: توبره‌هاش نوعی گیاه است و جاندار هوهسته‌ای محسوب می‌شود. در رونویسی از ژن‌های هوهسته‌ای ممکن است توالی افزایشنده دخالت داشته باشد که در این صورت بخشی از دنا به شکل حلقه درمی‌آید.

تذکر مهم: رونویسی از دنا هوهسته‌ای‌ها می‌تواند همراه با تشکیل حلقه و یا بدون آن باشد.

گزینه سوم: ریزوبیوم، نوعی جاندار پیش‌هسته‌ای (باکتری) است. تنظیم بیان ژن در پیش‌هسته‌ای‌ها می‌تواند به دو روش مثبت یا منفی باشد. در تنظیم مثبت، رنابسپاراز با کمک پروتئین دیگری به نام فعال‌کننده، راه‌انداز خود را شناسایی می‌کند.

گزینه چهارم: آزولا نوعی گیاه است و جاندار هوهسته‌ای محسوب می‌شود. در هوهسته‌ای‌ها، برخی عوامل رونویسی به توالی افزایشنده متصل می‌شوند و به تقویت رونویسی کمک می‌کنند اما نقش آن‌ها کمک به رنابسپاراز در شناسایی راه‌انداز نیست.

۱۵۶. گزینه ۱

کلاژن، یکی از پروتئین‌های بافت پیوندی است. تشکیل پیوندهای پپتیدی طی پروتئین‌سازی به انرژی نیاز دارد و این انرژی از مولکول‌های ATP تأمین می‌شود. بنابراین هنگام فعالیت رناتن‌ها، نوکلئوتیدهای پرانرژی (ATP) وارد رناتن می‌شوند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه دوم: برای رونویسی از ژن سازنده کلاژن، در مولکول دنا حلقه تشکیل می‌شود اما تشکیل حلقه پس از اتصال رنابسپاراز به دنا صورت می‌گیرد.

گزینه سوم: در هوهسته‌ای‌ها، کاهش فشردگی فام‌تن با جدا شدن هیستون‌ها از دنا آغاز می‌شود.

گزینه چهارم: محل بلوغ رنای پیک، هسته است (نه سیتوپلاسم).

گزینه سوم: تنظیم بیان ژن در مرحله رونویسی هم در پروکاریوت‌ها دیده می‌شود هم در یوکاریوت‌ها. یوکاریوت‌ها چندین نوع رنابسپاراز دارند که می‌توانند در فرایند رونویسی دو رشته دنا را از هم باز کنند اما پروکاریوت‌ها فقط یک نوع رنابسپاراز دارند. خوب پس چرا این گزینه درست است؟ چون آنزیم دیگری به نام هلیکاز هم در یوکاریوت‌ها هم در پروکاریوت‌ها می‌تواند دو رشته دنا را از هم باز کند! دقت کنید که لزومی ندارد قسمت دوم این گزینه مربوط به رونویسی باشد.

گزینه چهارم: فقط یوکاریوت‌ها می‌توانند رونویسی و ترجمه را در محل‌های جداگانه انجام دهند (رونویسی در هسته و ترجمه در سیتوپلاسم). رونویسی از هر ژن یوکاریوتی نیازمند عوامل رونویسی است.

۱۵۱. گزینه ۳

در یوکاریوت‌ها، بلافاصله پس از اتصال عوامل رونویسی به توالی افزایشنده، بخشی از دنا که بین راه‌انداز و افزایشنده است خمیدگی پیدا می‌کند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه اول: پس از اتصال عوامل رونویسی به راه‌انداز، آنزیم رنابسپاراز به مجموعه راه‌انداز + عوامل رونویسی متصل می‌شود. سپس ممکن است لازم باشد عوامل رونویسی دیگر به افزایشنده متصل شوند و در دنا خمیدگی ایجاد کنند. پس از آن رنابسپاراز می‌تواند دو رشته دنا را از هم باز کند.

گزینه دوم: شناسایی راه‌انداز، قبل از قرار گرفتن کلیه عوامل رونویسی در کنار هم است.

گزینه چهارم: در پروکاریوت‌ها اتصال مهارکننده به توالی اپراتور باعث توقف رونویسی از ژن می‌شود.

۱۵۲. گزینه ۱

بررسی تک‌تک موارد:

الف (مناسب): در پروکاریوت‌ها، چند ژن مجاور می‌توانند یک راه‌انداز داشته باشند و رونویسی از آن‌ها به صورت همزمان انجام شود. اما یک موضوع مهم را نباید فراموش کرد! رونویسی همزمان از چندین ژن می‌تواند در بخش‌های مختلف دنا صورت بگیرد که هم در یوکاریوت‌ها دیده می‌شود، هم در پروکاریوت‌ها!

ب (مناسب): هنگام رونویسی، فشردگی دنا در محل ژن از بین می‌رود و به عبارت دیگر، این بخش از دنا کمترین فشردگی را دارد.

ج (نامناسب): اتصال رنای کوچک به رنای بزرگ مکانیسم تنظیمی در یوکاریوت‌هاست. در پروکاریوت‌ها این کار انجام نمی‌شود و طول عمر رنای پیک کم است.

د (مناسب): پروکاریوت‌ها که فقط یک نوع رنابسپاراز برای رونویسی انواع ژن دارند، حساب‌شان مشخص است. در یوکاریوت‌ها نیز یک رنابسپاراز ژن‌های مختلف را رونویسی می‌کند که توالی نوکلئوتیدی متفاوتی دارند! به عنوان مثال رنابسپاراز ۲ را در نظر بگیرید. این آنزیم می‌تواند ژن‌های مختلف را رونویسی کند و انواعی از رنای پیک را بسازد. درست است که همه آن‌ها رنای پیک هستند اما توالی متفاوتی داشته و از روی توالی نوکلئوتیدی متفاوتی رونویسی شده‌اند.

۱۵۳. گزینه ۱

این شکل، تنظیم بیان یک ژن یوکاریوتی را نشان می‌دهد که در آن دو توالی تنظیمی (راه‌انداز و افزایشنده) دخالت دارند. خزه نوعی گیاه است و از جانداران یوکاریوتی محسوب می‌شود؛ بنابراین گزینه (۱) درست است. این شکل ارتباطی یا نحوه بالغ شدن رنای پیک ندارد (گزینه ۲). جاندار مورد مطالعه کیفیت باکتری بود (گزینه ۳) و عوامل متعدد پروتئینی در رونویسی یوکاریوت‌ها دخالت دارند در حالی که اشریشیاکلاهی باکتری است (گزینه ۴).

۱۵۷. گزینه ۴

قسمتی از دنا که امکان شروع رونویسی از محل صحیح را فراهم می کند، راه انداز است.

تذکر مهم: راه انداز برخلاف نقطه آغاز رونویسی، الگوی ساخت رنا نیست و رونویسی نمی شود.

بررسی سایر گزینه ها:

گزینه اول: آغازیان، جاندارانی یوکاریوتی هستند و در یوکاریوت ها، توالی افزایشی در افزایش سرعت و مقدار رونویسی نقش دارد. افزایشی و راه انداز یوکاریوت ها، هر دو محل اتصال عوامل رونویسی هستند.

گزینه دوم: رمزهای موجود در ژن، توالی آمینواسیدهای پروتئین ها (مثلاً RNA پلی مرز) را تعیین می کنند. این رمزها در توالی های اگزون قرار دارند اما اگزون ها و اینترون ها هر دو رونویسی می شوند.

گزینه سوم: رونویسی همزمان از چندین ژن مجاور مربوط به پروکاریوت ها است.

۱۵۸. گزینه ۱

دو نوع آنزیم می توانند دو رشته دنا را از هم باز کنند. یکی آنزیم رنابسپاراز در رونویسی و دیگری آنزیم هلیکاز در همانندسازی

دقت کنید: در یوکاریوت ها هلیکاز و رنابسپاراز هر دو در محل حضور کروموزوم ها، یعنی درون هسته فعالیت می کنند.

بررسی سایر گزینه ها:

گزینه دوم: رنابسپاراز قادر به تشکیل پیوند فسفودی استر است اما هلیکاز نه. **گزینه سوم:** رنابسپاراز یوکاریوتی با کمک عوامل رونویسی به دنا متصل می شود، اما هلیکاز به عوامل رونویسی نیاز ندارد، چون اصلاً در رونویسی شرکت نمی کند. **گزینه چهارم:** رنابسپاراز می تواند زنجیره ای از ریبونوکلئوتیدها را به هم متصل کند و رنا بسازد، اما هلیکاز نه.

۱۵۹. گزینه ۱

افزاینده می تواند فاصله زیادی از ژن داشته باشد اما راه انداز ژن یوکاریوتی در مجاورت آن قرار دارد.

بررسی سایر گزینه ها:

گزینه دوم: پروتئین مهار کننده، نوعی پروتئین تنظیمی در باکتری هاست و باکتری ها عوامل رونویسی ندارند.

گزینه سوم: RNA پلی مرزهایی که با شماره مشخص می شوند، یوکاریوتی هستند.

دقت کنید: در یوکاریوت ها، فعالیت هر سه نوع RNA پلی مرز (۱، ۲ و ۳) نیازمند عوامل رونویسی است.

گزینه چهارم: در نبود لاکتوز، آنزیم RNA پلی مرز نمی تواند ژن های مربوط به تجزیه لاکتوز را رونویسی کند اما آنزیم DNA پلی مرز می تواند این ژن ها را همانندسازی کند!

۱۶۰. گزینه ۳

بررسی تک تک موارد:

الف (نادرست). عمل اختصاصی tRNA به توالی آنتی کدون آن مربوط است. **ب (درست).** توالی های افزایشی و راه انداز رونویسی نمی شوند و نمی توانند الگوی فعالیت رنابسپاراز باشند اما همانند سایر قسمت های دنا، می توانند الگوی فعالیت دنا بسپاراز باشند و همانندسازی شوند.

ج (درست). ریبوزوم از پروتئین و رنا تشکیل شده است، پس مونومرهای ریبوزوم عبارتند از آمینواسید و نوکلئوتید.

نکته: از تجزیه آمینواسیدها و نوکلئوتیدها، مواد زاید نیتروژن دار حاصل می شود.

د (درست). در یوکاریوت ها رونویسی از ژن های رنای ریبوزومی توسط رنابسپاراز ۱ و رونویسی از ژن های رنای پیک برعهده رنابسپاراز ۲ است اما پروکاریوت ها فقط یک نوع رنابسپاراز دارند که همه انواع رنا را می سازد. پس این آنزیم قادر به شناسایی راه انداز همه انواع ژن های پروکاریوتی است.

۱۶۱. گزینه ۱

دقت کنید: عوامل رونویسی، مولکول های پروتئینی هستند؛ بنابراین در سیتوپلاسم تولید و سپس به محل رونویسی (هسته) فرستاده می شوند.

بررسی سایر گزینه ها:

گزینه دوم: عوامل رونویسی برای شناسایی راه انداز و شروع رونویسی لازم اند. رنابسپاراز در مراحل طویل شدن و پایان به عوامل رونویسی نیاز ندارد.

گزینه سوم: همه عوامل رونویسی پروتئینی هستند اما همه آن ها به راه انداز متصل نمی شوند. محل اتصال بعضی عوامل رونویسی، توالی افزایشی است.

گزینه چهارم: عوامل رونویسی خودشان به افزایشی متصل می شوند، نه رمزهای آن ها.

۱۶۲. گزینه ۳

دقت کنید: یاخته ای که ترجمه رنای پیک آن قبل از پایان رونویسی آغاز می شود، یاخته پروکاریوتی است.

پروکاریوت ها فقط یک نوع رنابسپاراز دارند. ضمناً درون آن ها اندامک وجود ندارد؛ پس غشای درون یاخته ای ندارند.

بررسی سایر گزینه ها:

گزینه اول: پروکاریوت ها دنا ی حلقوی دارند. هر مولکول دنا ی پروکاریوتی و یوکاریوتی چندین نقطه آغاز رونویسی دارد چون هر دنا تعداد زیادی ژن دارد. ممکن است شما این موضوع را با نقطه آغاز همانندسازی اشتباه گرفته باشید!

گزینه دوم: پروکاریوت ها در دنا ی خود توالی های تنظیمی به نام اپراتور دارند. بعضی از پروکاریوت ها (مانند ریزوبیوم و سیانوباکتری) توانایی تثبیت نیتروژن را دارند.

گزینه چهارم: پروکاریوت ها عوامل رونویسی ندارند اما می توانند کروموزوم کمکی داشته باشند.

۱۶۳. گزینه ۳

با اتصال پروتئین مهار کننده به لاکتوز همان اتصال لاکتوز به مهار کننده است!، مهار کننده از اپراتور جدا و ژن های تجزیه کننده لاکتوز روشن می شوند و هنگامی که لاکتوز حضور ندارد، پروتئین مهار کننده با اتصال به اپراتور، سبب خاموش شدن این ژن ها می شود.

۱۶۴. گزینه ۲

با اتصال لاکتوز به پروتئین مهار کننده، شکل این پروتئین تغییر می کند و از اپراتور جدا می شود. در نتیجه، RNA پلی مرز می تواند سه ژن مربوط به تجزیه لاکتوز را به دنبال هم رونویسی کند و یک نوع مولکول RNA پیک بسازد که رونوشت که هر سه ژن را دارد.

۱۶۵. گزینه ۲

آنتی کدون بخشی از مولکول tRNA است. ضمناً باید بدانیم پارامسی نوعی جاندار تک یاخته ای از یوکاریوت هاست و در جانداران یوکاریوتی، tRNA توسط RNA پلی مرز ۳ ساخته می شود.